

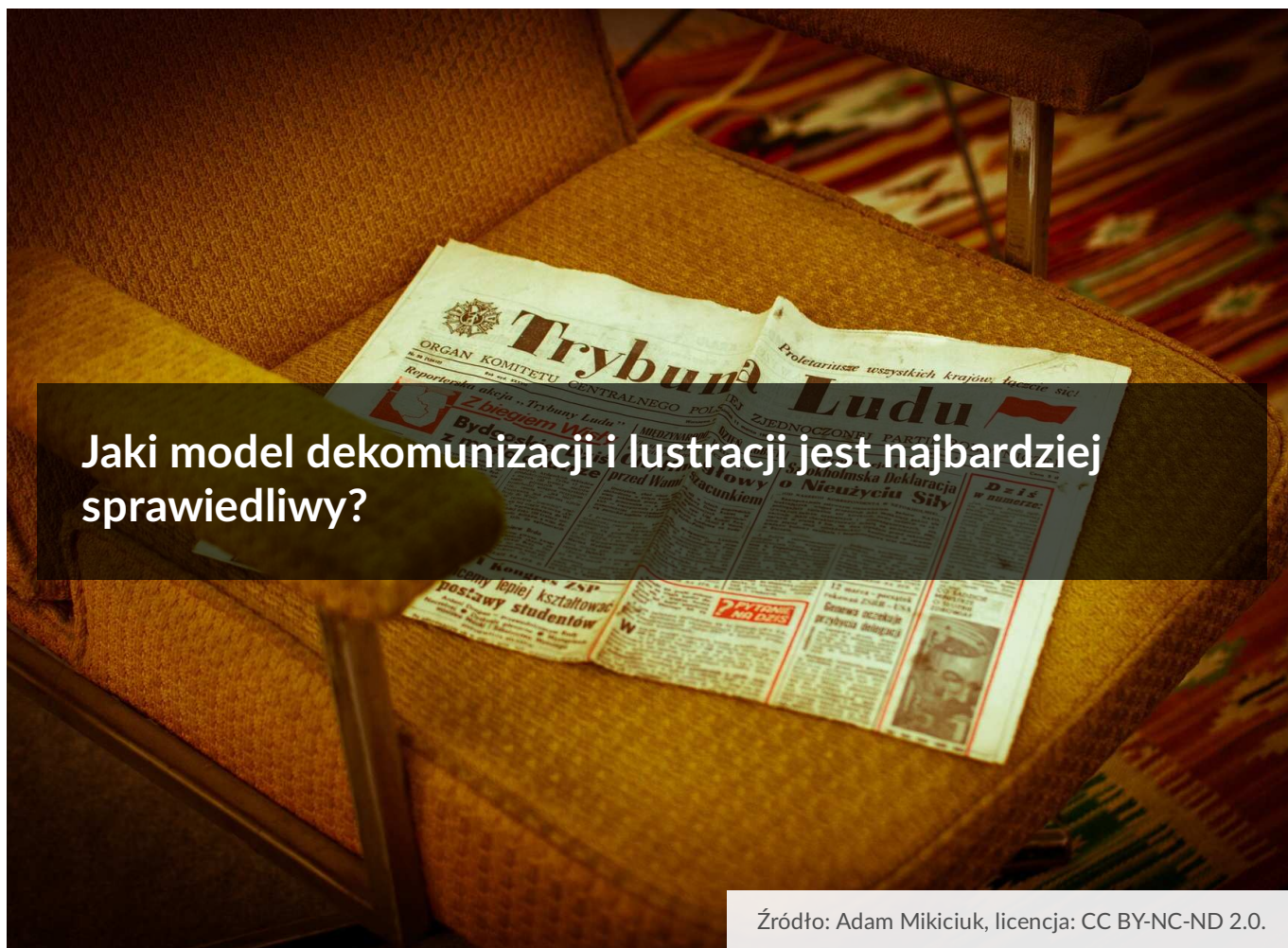
Jaki model dekomunizacji i lustracji jest najbardziej sprawiedliwy?

- Wprowadzenie
- Badanie 1
- Schemat
- Film
- Badanie 2
- Dla nauczyciela

Bibliografia:

- Źródło: Krystyna Opozda, *Ekspert o lustracji: Polska wypada źle na tle innych krajów, jesteśmy niemal na końcu*, dostępny w internecie: wydarzenia.interia.pl [dostęp 9.12.2020 r.].

- Źródło: *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny*, dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 9.12.2020 r.].

Źródło: Adam Mikiciuk, licencja: CC BY-NC-ND 2.0.

Materiał jest częścią serii „**Statystycznie rzecz biorąc**”.

Kto powinien być poddany lustracji? Czy tylko ci, którzy w czasach komunizmu byli u władzy albo za donosy pobierali wynagrodzenie? Czy też wszyscy, których nazwiska znalazły się w archiwach komunistycznego aparatu bezpieczeństwa? Czy winni ponieśli odpowiednią karę? A może ukarano niewinnych? Te pytania towarzyszą publicznej debacie na temat lustracji i dekomunizacji. Jak ty na nie odpowiesz?

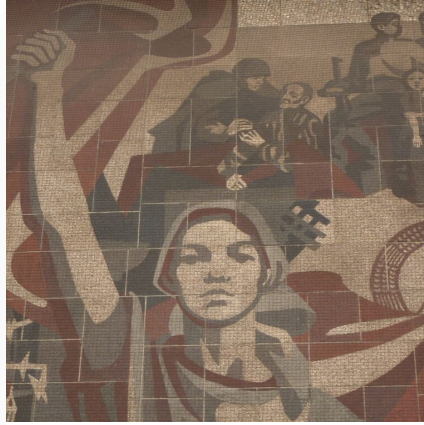
Twoje cele

- Wyjaśnisz pojęcia lustracji i dekomunizacji.
- Porównasz przebieg lustracji w Polsce z przebiegiem tego procesu w krajach ościennych.
- Rozważysz zasadność przeprowadzania lustracji i dekomunizacji w Polsce po obaleniu komunizmu.

Dla zainteresowanych

**Modele dekomunizacji
i lustracji**

Pamięć społeczna PRL-u

**Okres PRL-u oraz jego
rozliczenie na podstawie
literatury**

Badanie 1

Odpowiedz na pytania o **lustrację**, wybierając jedną z zaproponowanych odpowiedzi. Wariant „trudno powiedzieć” wybierz tylko wtedy, gdy rzeczywiście nie potrafisz się zdecydować na żadną z pozostałych odpowiedzi.

Ćwiczenie 1

Czy, twoim zdaniem, powinno się obecnie przeprowadzać w Polsce lustrację – to znaczy sprawdzać, czy osoby pełniące ważne funkcje w państwie nie współpracowały w przeszłości ze służbą bezpieczeństwa?

Zdecydowanie powinno

Raczej powinno

Raczej nie powinno

Zdecydowanie nie powinno

Trudno powiedzieć

Oprac. na podst.: CBOS, *Powracające dylematy lustracji i dekomunizacji w Polsce*, „Komunikat z badań” nr BS/43/2005, Warszawa, marzec 2005, s. 1.

Ćwiczenie 2

Czy wysokim funkcjonariuszom byłej PZPR oraz funkcjonariuszom organów bezpieczeństwa PRL powinno się zakazać przez 10 lat pełnienia funkcji publicznych w administracji rządowej, samorządowej, dyplomacji, spółkach skarbu państwa i mediach publicznych?

Powinno się zakazać

Nie powinno się zakazywać

Trudno powiedzieć

Oprac. na podst.: CBOS, *Powracające dylematy lustracji i dekomunizacji w Polsce*, „Komunikat z badań” nr BS/43/2005, Warszawa, marzec 2005, s. 1.

Porównaj swoje odpowiedzi z propozycjami innych uczniów. Czy między waszymi odpowiedziami były duże rozbieżności?

Ćwiczenie 3

Rozważ następujące problemy.

Co odróżnia współczesność od historii? Kiedy wydarzenia znaczące lub bolesne dla jakiegoś narodu (społeczeństwa) mogą być traktowane jako tylko historyczne?

Czym jest odpowiedzialność zbiorowa i co uzasadnia (jeśli w ogóle) kierowanie się jej zasadami w ocenie poszczególnych osób?

Czy dekomunizacja powinna być koniecznym następstwem lustracji?

Przedyskutuj swoje odpowiedzi z koleżankami i kolegami z klasy. Przeanalizuj, czy bardzo się różnicie w swoich odpowiedziach. Ustalcie wspólnie, z czego to wynika.

Słownik

dekomunizacja

określenie systemu działań postulowanych lub wprowadzanych w państwach, które obaliły komunistyczną formę rządów; działania te obejmują między innymi: ukaranie funkcjonariuszy państwowych za dokonane zbrodnie; odsunięcie od pełnienia funkcji publicznych osób, które w komunistycznym systemie władzy pełniły jakiegokolwiek funkcje; porządkowanie przestrzeni publicznej, np. zmiana nazw ulic, usuwanie pomników z czasów komunizmu

lustracja

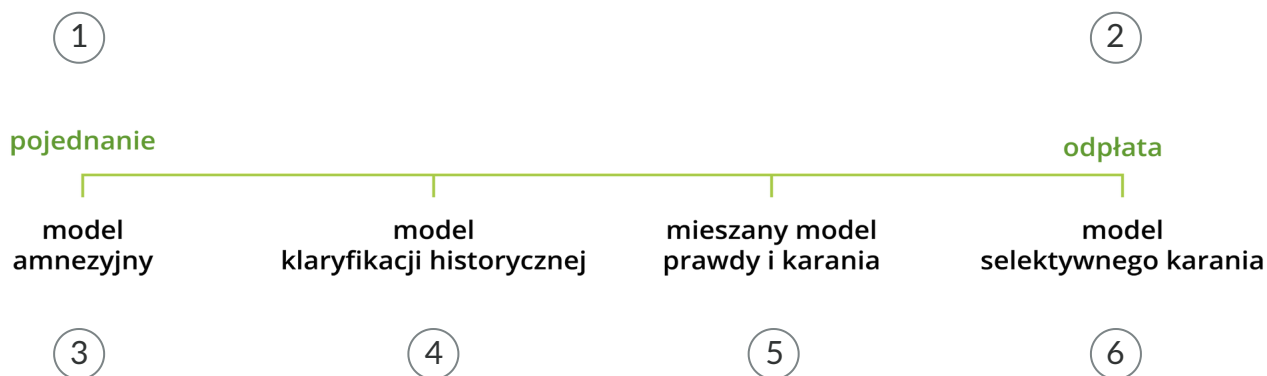
inaczej: badanie, ujawnianie; w węższym znaczeniu oznacza proces ujawniania tajnych współpracowników służby bezpieczeństwa państwa komunistycznego; w podobnym, częściej używanym znaczeniu jest to procedura kontrolna przeprowadzana przez organy nadzorujące i dotyczy m.in. osób pełniących funkcje publiczne, urzędników, wojskowych, prawników, pracowników naukowych (oświadczenie lustracyjne składają osoby urodzone przed 1 sierpnia 1972 r.)

Schemat

Polecenie 1

Zapoznaj się ze schematem przedstawiającym różne modele sprawiedliwości okresu tranzycji. Następnie wykonaj zadanie.

Oś modeli sprawiedliwości okresu tranzycji wg Stephena Garretta

Źródła cytatów: Michał Krotoszyński, *Lustracja w Polsce w świetle modeli sprawiedliwości okresu tranzycji*, Warszawa 2014, s. 37–45.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Rozstrzygnij, który z modeli sprawiedliwości okresu tranzyacji przedstawionych przez S. Garretta jest najbliższy modelowi, jaki zastosowano w Polsce po 1989 r. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: ▼

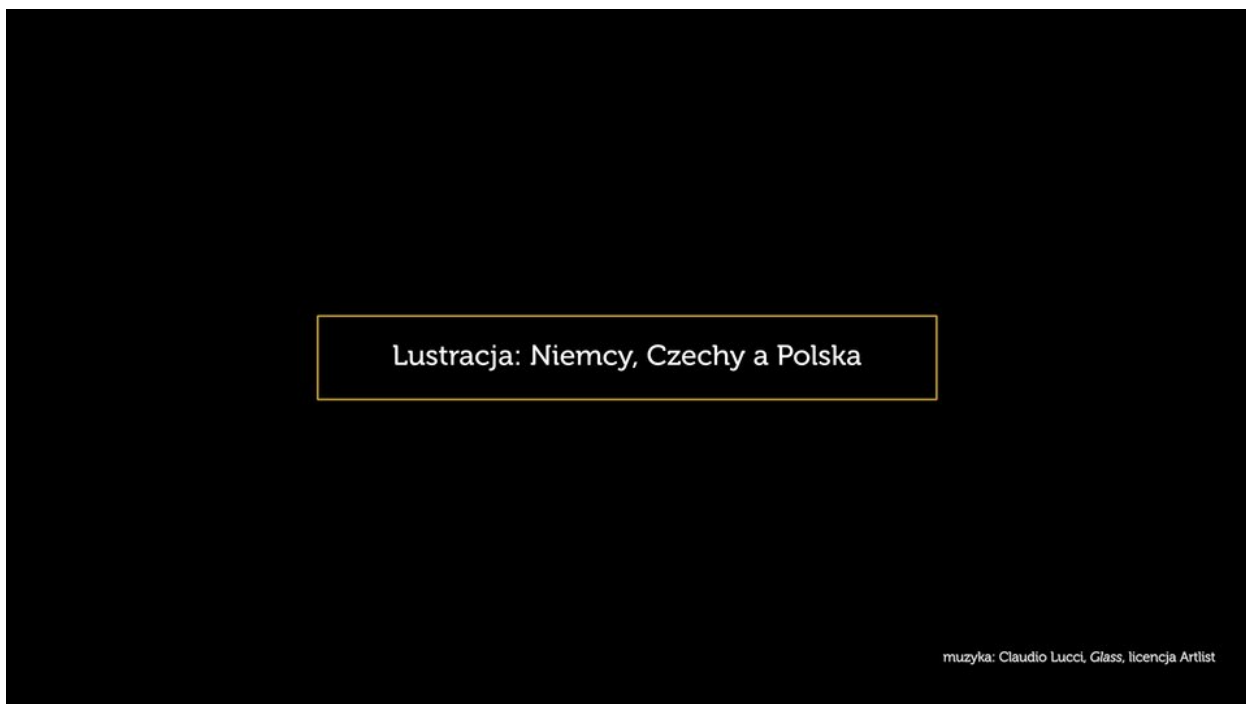
Uzasadnienie:

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem i rozważ warunki, jakie musiałyby być spełnione, aby lustracja w Polsce przebiegała podobnie jak w Czechach lub Niemczech. Następnie wykonaj zadania.

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1FB2rhXi>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem *Lustracja: Niemcy, Czechy a Polska*.

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się ze źródłami i wykonaj ćwiczenie.

Źródło I

” Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny

§ 1. Oskarżonego uważa się za niewinnego, dopóki wina jego nie zostanie udowodniona i stwierdzona prawomocnym wyrokiem.

§ 2. Niedające się usunąć wątpliwości rozstrzyga się na korzyść oskarżonego.

Źródło: *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny*, dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 9.12.2020 r.].

Źródło II

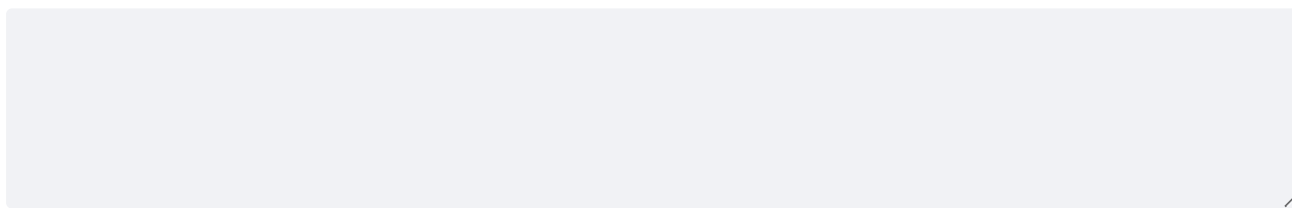
” Krystyna Opozda

Ekspert o lustracji: Polska wypada źle na tle innych krajów, jesteśmy niemal na końcu

Wydaje mi się, że powinien być określony ustawowo wykaz stanowisk objętych zakazem piastowania przez osoby, które figurują w aktach jako TW, chyba że udowodnią w sądzie, że te akta są nieprawdziwe.

Źródło: Krystyna Opozda, *Ekspert o lustracji: Polska wypada źle na tle innych krajów, jesteśmy niemal na końcu*, dostępny w internecie: wydarzenia.interia.pl [dostęp 9.12.2020 r.].

Wyjaśnij, czego dotyczy sprzeczność, jaką ujawnia porównanie źródeł.

Badanie 2

Weź pod uwagę dotychczasowe rozważania z Badania 1, wykonanych ćwiczeń oraz przedstawionych materiałów i ponownie odpowiedz na pytanie, wybierając jedną z zaproponowanych odpowiedzi. Wariant „trudno powiedzieć” wybierz tylko wtedy, gdy rzeczywiście nie potrafisz się zdecydować na inną odpowiedź.

Ćwiczenie 1

Czy, twoim zdaniem, powinno się obecnie przeprowadzać w Polsce lustrację – to znaczy sprawdzać, czy osoby pełniące ważne funkcje w państwie nie współpracowały w przeszłości ze służbą bezpieczeństwa?

Zdecydowanie powinno

Raczej powinno

Raczej nie powinno

Zdecydowanie nie powinno

Trudno powiedzieć

Oprac. na podst.: CBOS, *Powracające dylematy lustracji i dekomunizacji w Polsce*, „Komunikat z badań” nr BS/43/2005, Warszawa, marzec 2005, s. 1.

Ćwiczenie 2

Czy wysokim funkcjonariuszom byłej PZPR oraz funkcjonariuszom organów bezpieczeństwa PRL powinno się zakazać przez 10 lat pełnienia funkcji publicznych w administracji rządowej, samorządowej, dyplomacji, spółkach skarbu państwa i mediach publicznych?

Powinno się zakazać

Nie powinno się zakazywać

Trudno powiedzieć

Oprac. na podst.: CBOS, *Powracające dylematy lustracji i dekomunizacji w Polsce*, „Komunikat z badań” nr BS/43/2005, Warszawa, marzec 2005, s. 1.

Porównanie sondaży i wyników badań

Ćwiczenie 3

Przeanalizuj różnice w procentowych rozkładach odpowiedzi na pytanie sondażowe.

Czy, Pan(i) zdaniem, powinno się obecnie przeprowadzać w Polsce lustrację, to znaczy sprawdzać, czy osoby pełniące ważne funkcje w państwie nie współpracowały w przeszłości ze Służbą Bezpieczeństwa, czy też nie powinno?

Label : Zdecydowanie powinno

Value : 39%

Label : Raczej powinno

Value : 29%

Label : Trudno powiedzieć

Value : 12%

Label : Raczej nie powinno

Value : 7%

Label : Zdecydowanie nie powinno

Value : 13%

Oprac. na podst.: CBOS, *Powracające dylematy lustracji i dekomunizacji w Polsce*, „Komunikat z badań” nr BS/43/2005, Warszawa, marzec 2005, s. 1.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Co sądzi Pan(i) o propozycjach dekomunizmu w Polsce? Czy, Pana(i) zdaniem, wysokim funkcjonariuszom byłej PZPR oraz funkcjonariuszom organów bezpieczeństwa PRL powinno się zakazać przez 10 lat pełnienia funkcji publicznych w administracji rządowej, samorządowej, dyplomacji, spółkach skarbu państwa i mediach publicznych czy też nie?

Label : Powinno się zakazać

Value : 56%

Label : Nie powinno się zakazywać

Value : 22%

Label : Trudno powiedzieć

Value : 22%

Oprac. na podst.: CBOS, *Powracające dylematy lustracji i dekomunizacji w Polsce*, „Komunikat z badań” nr BS/43/2005, Warszawa, marzec 2005, s. 1.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

W pierwszym kroku porównaj rozkłady procentowe odpowiedzi z badań zrealizowanych przez CBOS z rozkładami odpowiedzi twojej klasy udzielonymi w Badaniu 1. Rozważ ewentualne przyczyny w różnicach poszczególnych wskaźników procentowych (jeśli uznasz je za istotne). Czy jako grupa różnicie się czymś od społeczeństwa polskiego jako całości? Co uzasadnia te różnice?

W drugim kroku porównaj odpowiedzi z obu sondaży przeprowadzonych w klasie. Rozważ ewentualne przyczyny w różnicach poszczególnych wskaźników procentowych (jeśli uznasz je za istotne). Czy refleksja nad pytaniami po pierwszym sondażu oraz treści zamieszczonych materiałów mogły wpłynąć na zmianę wskazań części z was? Jeśli tak, przedstaw, których wskazań, i uzasadnij dlaczego. Jeśli nie, również uzasadnij.

Dla nauczyciela

Autorka: Paulina Wierzbińska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie, Historia i teraźniejszość

Temat: Jaki model dekomunizacji i lustracji jest najbardziej sprawiedliwy?

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja.

Uczeń:

17) porównuje różne modele dekomunizacji i lustracji oraz rozważa ich zasadność.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcia lustracji i dekomunizacji;
- porównuje przebieg lustracji w Polsce z przebiegiem tego procesu w krajach ościennych;
- rozważa zasadność przeprowadzania lustracji i dekomunizacji w Polsce po obaleniu komunizmu.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego;
- badanie sondażowe.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie mają za zadanie wyszukać materiały dotyczące procesu lustracji w Polsce.

Faza wstępna:

1. Dyskusja wprowadzająca do zagadnień poruszanych w e-materiale. Uczniowie, korzystając z własnej wiedzy, odpowiadają na pytania zawarte w sekcji „Wprowadzenie”.
2. Przedstawienie tematu: „Jaki model dekomunizacji i lustracji jest najbardziej sprawiedliwy?” i celów zajęć.

Faza realizacyjna:

1. Zalogowany na platformie nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej (lub za pomocą rzutnika) pytanie sondażowe z sekcji „Badanie 1”. Uczniowie na telefonach komórkowych lub tabletach logują się do systemu, dołączają do lekcji i przystępują do odpowiedzi na zadane pytanie. Nauczyciel, korzystając ze swojego panelu użytkownika, wyświetla zestawienie odpowiedzi uczniów. Chętne osoby mogą uzasadnić swój wybór.
2. Podział klasy na grupy. Każdy zespół rozważa problemy przedstawione w ćwiczeniu nr 3 w sekcji „Badanie 1”. Następnie reprezentanci grup przedstawiają efekty pracy, które są wspólnie dyskutowane przez uczniów.
3. Praca ze schematem. Uczniowie zapoznają się z informacjami na temat modeli sprawiedliwości w okresie tranzykcji wg S. Garretta, a potem w parach wykonują ćwiczenie 1, wykorzystując materiały zgromadzone przed zajęciami. Następnie

wybrane osoby prezentują propozycje uzasadnień, który z modeli ich zdaniem najlepiej pasuje do polskiego modelu lustracji, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do nich – dyskusja.

4. Praca z filmem. Uczniowie w parach przygotowują argumenty do dyskusji dotyczącej zagadnień poruszonych w materiale. Dyskutują, a następnie wybrane osoby przedstawiają wnioski.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie ponownie odpowiadają na pytanie sondażowe postawione na wcześniejszym etapie zajęć (w sekcji „Badanie 2”). Wyniki są wyświetlone na tablicy interaktywnej.
2. Podział na grupy. Każda z nich wykonuje ćwiczenie nr 3 z sekcji „Badanie 2”. Uczniowie porównują wyniki sondażu przeprowadzonego przez CBOS oraz wyniki badań wykonanych w klasie. Przedstawiciele zespołów prezentują odpowiedzi, które są wspólnie omawiane i porównywane.
3. Omówienie przebiegu zajęć, przedstawienie mocnych i słabych stron pracy zespołów i przekazanie informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. Napisz krótką notatkę, uwzględniając w niej najistotniejsze informacje dotyczące zagadnień poruszanych na zajęciach.

Materiały pomocnicze:

- CBOS, *Powracające dylematy lustracji i dekomunizacji w Polsce*, „Komunikat z badań” nr BS/43/2005, Warszawa, marzec 2005.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać audiobook i film jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji na temat lustracji i dekomunizacji w Polsce.